

OBSAH

1. Prečo MYS?	5
2. Úvod do vzdelávania o ľudských právach	8
<i>Čo sú to ľudské práva?</i>	9
<i>Právo na vzdelávanie o ľudských právach</i>	10
<i>Vzdelávanie o ľudských právach a rozprávanie príbehov</i>	11
3. Rozprávanie príbehov a ľudské potreby	14
<i>Vzdelávacie potreby</i>	16
<i>Environmentálne potreby</i>	18
4. Aktivity	20
<i>Bitka o pomaranč</i>	21
<i>Slová, ktoré bolia</i>	25
<i>Telo poznania</i>	29
<i>Naše budúcnosti</i>	33
Záver	37
<i>Pravidlá bezpečnosti na internete</i>	37

I. PREČO MYS?

rámci projektu MYS sme presvedčení, že keď sa naučíme počúvať a premýšľať nad príbehmi členov našich blízkych komunit, v ktorých žijeme (v školách, v susedstve alebo v práci), ochotnejšie porozumieme príbehom ľudí, ktorých nepoznáme – ľudí, ktorí utekajú zo svojich domovov, ľudí iného vierovyznania, pôvodu, pohlavia, ľudí so zdravotným postihnutím alebo bez neho.

Byť otvorený a čeliť inakosti s rešpektom posilňuje a chráni našu demokraciu.

Dúfame, že aktivity projektu MYS prispievajú k transformácii našich vzdelávacích politík.

Budovanie demokracie si preto vyžaduje demokratické školy.

Demokratické školy sú inkluzívne školy, v ktorých je každý učiaci sa oceňovaný a rešpektovaný, kde všetky talenty a schopnosti majú svoje miesto a sú vnímané ako rovnocenné. V rámci MYS sa angažujeme proti segregácii vo vzdelávaní, tak ako to definuje Dohovor OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím. Prispievame k vytvoreniu vzdelávacích priestorov, ktoré sú založené na spolupráci a nie na súťaži medzi žiakmi a žiačkami, kde je možné si vypočuť, zdieľať a vzájomne rešpektovať osobné príbehy každého príslušníka a každej príslušníčky danej komunity.

Rozprávanie, počúvanie, prerozprávanie a vzájomné porozumenie osobných príbehov by sa malo v školách stať každodenným cvičením. Je bežným javom, že spolužiaci a spolužiačky po rokoch strávených v rovnakej triede veľa nevedia o rodinách, záujmoch, snoch alebo potrebách, hrdinách, kultúre alebo svetonázore svojich spolužiakov a spolužiačok. A nepoznanie sa je zdrojom nedorozumení a predsudkov.

Cielom projektu MYS je poskytnúť škole predstavu a návod na transformáciu konkurenčných vzdelávacích priestorov na kolaboratívne komunity. Školy sú založené na individuálnom úspechu každého učiaceho sa tým, že ich zaraďujú do systému hodnotenia. Tradičná kultúra vzdelávania sleduje oceňovanie určitého typu žiakov a žiačok viac ako ostatných, bez ohľadu na rôznorodosť talentov a potenciálov, podmienok, v ktorých mladí ľudia vyrastajú, bez ohľadu na ich kognitívnu, fyzickú a emotívnu vybavenosť. Je teda pravdepodobné, že žiaci a žiačky tento systém klasifikácie prevezmú do svojho života bez toho, aby sa pozerali na bohatstvo každého jednotlivca nad rámec tradičného učebného výkonu. MYS podporuje rovnocenné vnímanie každého dieťaťa, každého človeka a umožňuje objavovať rozmanitosť zručností, talentov, potenciálov bez normatívneho označenia kvality individuálneho potenciálu.

ochotnejšie porozumieme príbehom ľudí, ktorých nepoznáme; chráni našu demokraciu; budovanie demokracie si preto vyžaduje demokratické školy; inkluzívne školy; rozprávanie, počúvanie, prerozprávanie a vzájomné porozumenie; nepoznanie sa je zdrojom nedorozumení a predsudkov; konkurenčných na kolaboratívne komunity; rovnocenné vnímanie; rozmanitosť zručností.

2.0

**ÚVOD DO VZDELÁVANIA
O ĽUDSKÝCH PRÁVACH**

2.1 Čo sú to ľudské práva?

Bolo to v roku 1948, keď sa medzinárodné spoločenstvo stretlo, aby sa dohodlo na kódexe práv, ktorý bude záväzný pre všetky štáty; tak vznikla Všeobecná deklarácia ľudských práv (VDLP). Od roku 1948 boli schválené ďalšie dokumenty o ľudských právach, napríklad Európsky dohovor o ľudských právach v roku 1950 a Dohovor o právach dieťaťa (DPD) z roku 1990 alebo Dohovor o právach osôb so zdravotným postihnutím (DPOZP) z roku 2006.

Ľudské práva odrážajú základné ľudské potreby; ustanovujú základné štandardy, bez ktorých nemôžu ľudia dôstojne žiť.

Medzi príklady takýchto práv patria právo na nediskrimináciu, právo na život, sloboda prejavu, právo na manželstvo a rodinu a právo na vzdelanie.

Ľudské práva majú všetci ľudia rovnaké, sú univerzálne a platia navždy. To, že sú ľudské práva univerzálne, znamená, že sú rovnaké pre všetky ľudské bytosti v každej krajine.

Ľudské práva sú neodcudziteľné.

Znamená to, že ich nemôžeme stratiť, pretože sú spojené so samotnou skutočnosťou ľudskej existencie, sú neodmysliteľnou súčasťou všetkých ľudských bytostí. Za určitých okolností môžu byť niektoré z nich - aj keď nie všetky - pozastavené alebo obmedzené. Napríklad, ak je niekto uznaný vinným z trestného činu, môže mu byť odňatá sloboda; alebo v čase výnimočného stavu to môže vláda vyhlásiť verejne a potom sa odchýliť od niektorých práv, napríklad zavedením zákazu vychádzania, teda k obmedzeniu pohybu.

Ľudské práva sú nedeliteľné, vzájomne závislé a navzájom súvisia.

Tento bod hovorí o tom, že rôzne ľudské práva sú navzájom bytostne spojené a nemožno ich vnímať izolovane. Použitie jedného práva závisí od použitia mnohých ďalších práv a žiadne právo nie je dôležitejšie ako ostatné.

Ľudské práva sú univerzálne.

Ľudské práva platia rovnako pre všetkých ľudí na celom svete bez časového obmedzenia. Každý jednotlivec má právo využívať svoje ľudské práva bez rozdielu „rasy“ alebo etnického pôvodu, farby pleti, pohlavia, sexuálnej orientácie, zdravotného postihnutia, jazyka, náboženstva, politického alebo iného zmysľania, národného alebo sociálneho pôvodu, miesta narodenia alebo iného postavenia.

2.2 Právo na vzdelávanie o ľudských právach

Právo na výchovu k ľudským právam je jedno zo základných ľudských práv. V článku 26 Všeobecnej deklarácie ľudských práv sa uvádza, že každý má právo na vzdelanie a že „vzdelávanie má smerovať k úplnému rozvoju ľudskej osobnosti a k posilneniu rešpektovania ľudských práv a základných slobôd. Podporuje porozumenie, toleranciu a priateľstvo medzi národmi, rasovými alebo náboženskými skupinami a činnosti krajín OSN by mali viesť k udržaniu mieru“.

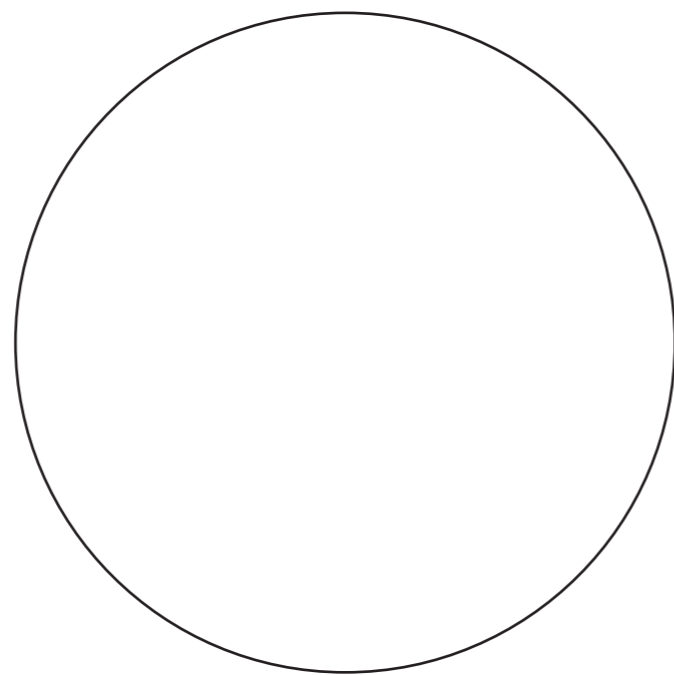
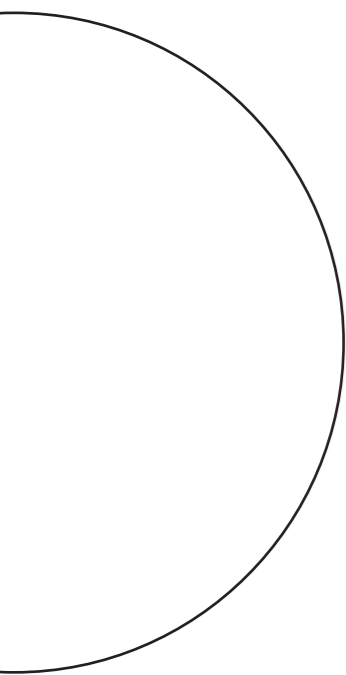
V článku 28 Dohovoru o právach dieťaťa sa uvádza, že „školská disciplína sa musí riadiť spôsobom zodpovedajúcim dôstojnosti dieťaťa. Výchova by mala smerovať k rozvoju osobnosti, talentu a schopností dieťaťa, k rešpektovaniu ľudských práv a základných slobôd, k zodpovednému životu v slobodnej spoločnosti, k porozumeniu, tolerancii a rovnosti, k rozvoju úcty k životnému prostrediu“.

2.3 Vzdelávanie o ľudských právach a rozprávanie príbehov

Rozhodli sme sa ponúknuť školám aktivity spojené s osobným životom každého žiaka a každej žiačky, ktoré sa zaoberajú jeho a jej hodnotami, vzťahmi, želaniami, snami, potrebami a záujmami. Nasledujúce cvičenia sa zameriavajú na výchovu k ľudským právam vo vašej škole a to upriamením pozornosti na jednotlivcov a ich príbehy. Zároveň majú tieto aktivity kapacitu umožniť žiakom a žiačkam pozeráť sa na nich inými perspektívami a porozumieť im, dozvedieť sa viac o empatii, pokúsiť sa vcítiť do kože ostatných.

Na konci týchto vyučovacích hodín teda máme všetci viac porozumenia a rešpektu jeden k druhému a sme ochotní bojovať nielen za svoje práva, ale vidíme ich vo vzájomnej závislosti s ľudskými právami ostatných. To nám umožňuje obhajovať práva všetkých členov rozmanitých spoločností, v ktorých žijeme.

Väčšina z týchto cvičení je prevzatá zo súboru aktivít publikovaných v COMPASS a Compasito - Príručky pre vzdelávanie v oblasti ľudských práv Európskej rady pre deti a mládež. Snažili sme sa však všetky tieto aktivity rozšíriť o inkluzívny rozmer, aby ste si uvedomili rozmanitosť talentov vo vašich triedach.

3.0

ROZPRÁVANIE PRÍBEHOV A ĽUDSKÉ POTREBY

3.1 Vzdelávacie potreby

Prístup MYS je založený na porozumení vzájomných potrieb v komunitách, v ktorých žijeme. Vzájomným zdieľaním svojich príbehov sa aj individuálne potreby stávajú pre ostatných viditeľnejšie a živšie. Aktivity v tejto časti rozprávania príbehov umožňujú žiakom a žiačkam podeliť sa o svoje potreby prostredníctvom príbehov, ktoré rozprávajú. MYS sa v rámci témy práva a potreby zameriava hlavne na potreby, ktoré v dnešnej dobe hrajú u žiakov/žiačok a pedagógov/pedagogičiek stále významnejšiu úlohu. Zvyšovanie informovanosti o základných potrebách je stabilnou súčasťou aktivít v tejto sekcii, okrem vzdelávacích a environmentálnych potrieb.

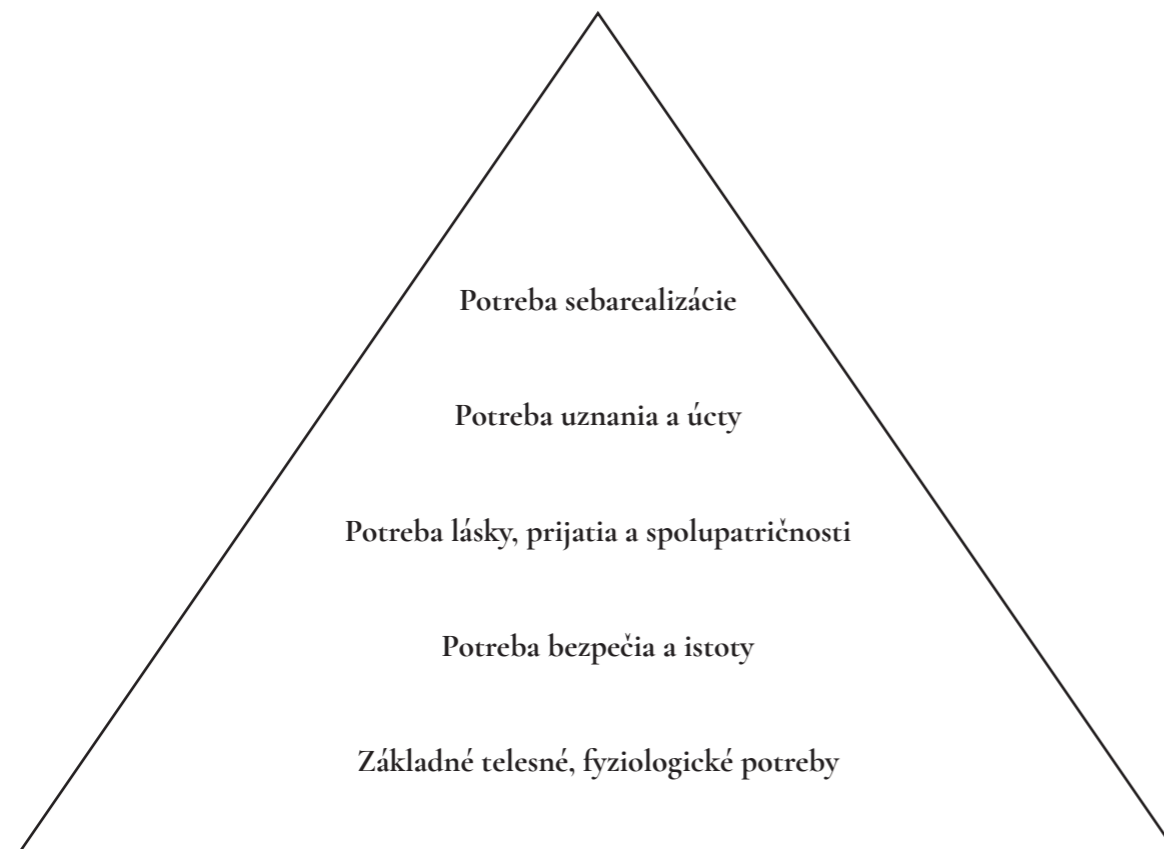
Vzdelávacie potreby sú individuálnymi potrebami každého žiaka a každej žiačky, ktoré musí škola splňať, aby každý žiak a každá žiačka mohli sledovať svoju individuálnu cestu vzdelávania. Učebné prostredie, ktoré vidí a zvažuje individuálne vzdelávacie potreby všetkých žiakov a žiačok, im umožňuje naplno rozvinúť ich vlastný a jedinečný potenciál, pomáha im objaviť ich vlastný a jedinečný talent, podporuje ich pri budovaní sebaúcty a sebadôvery. To si vyžaduje vzdelávacie priestory, ktoré sú podnetné a vychovávajú všetkých žiakov a žiačky, bez ohľadu na to, aké sú ich schopnosti, pôvod či sociálny status.

Naším cieľom pri výchove ľudských práv a potrieb je priniesť do tried také aktivity, ktoré poskytujú priestor na rôzne pohľady na schopnosti, posilniť rešpekt voči rôznym talentom a poskytnúť žiakom a žiačkam príležitosť podeliť sa o svoje názory, hovoriť o svojich potrebách a potenciáli a naučiť sa ich rešpektovať ako rovnocenných.

Maslowova hierarchia potrieb je najčastejšie zobrazovaná ako pyramída. Najnižšie úrovne pyramídy sú tvorené najzákladnejšími potrebami, kým najzložitejšie potreby sú na vrchole pyramídy.

Potreby na dne pyramídy sú základnými fyzickými požiadavkami vrátane potreby jedla, vody, spánku a tepla. Keď sú tieto potreby nižšej úrovne splnené, ľudia môžu prejsť na ďalšiu úroveň potrieb, ktorou je bezpečnosť a zabezpečenie. Postupným pohybom ľudí po pyramíde sú ich potreby psychologickéjšie a sociálnejšie. Fyzické potreby sú v prípade núdze sú tými prvými, ktoré musia ľudia zväžiť. Nasledujúca kapitola však ukazuje, že táto hierarchia nie je statická a ľudia majú svoju individuálnu hierarchiu potrieb, a táto sa taktiež v čase mení.

3.2 Environmentálne potreby

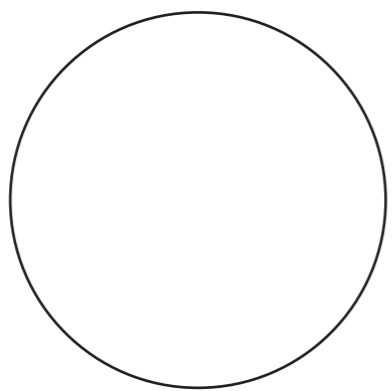
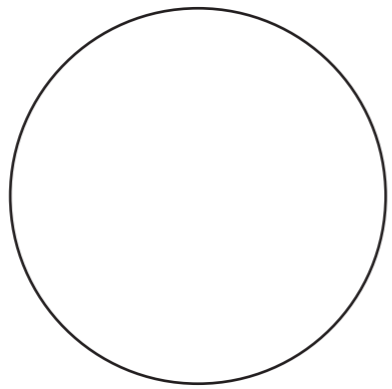
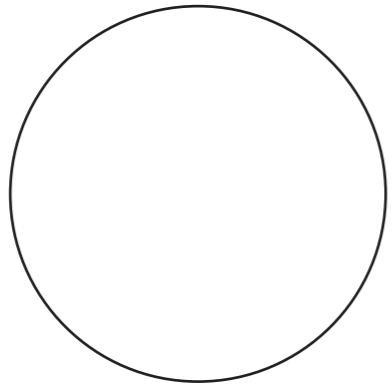
Maslowova hierarchia potrieb

Od leta 2018 sa klimatická kríza stala jednou z najdiskutovanejších tém medzi mladou generáciou. Vďaka švédskej aktivistke Grete Thunbergovej obrovské množstvo mladých ľudí na celom svete každý piatok štrajkovalo za klímu v rámci hnutia Piatky pre budúcnosť. Mladí a deti v rámci tejto platformy nechávajú počuť svoj hlas a vyzývajú na prijatie opatrení.

Environmentálne potreby sú veľmi úzko prepojené so základnými fyziologickými potrebami (pozri spodný riadok obrázka vyššie). Voda, prístrešie, jedlo, čerstvý vzduch - to sú skutočne prvky základných ľudských potrieb, ktoré sú zmenou klímy ohrozené.

Článok 25 Všeobecnej deklarácie ľudských práv (UDHR) toto právo definuje takto: Každý má právo na životnú úroveň primeranú zdraviu a blahu seba a svojej rodiny vrátane jedla, oblečenia a bývania.

Klimatická zmena je téma, ktorej sa venuje mladá generácia a v školách si nachádza významný priestor. Metodika MYS preto otvára priestor na aktivity, v rámci ktorých je možné vyvinúť vzdelávací nástroj v boji proti klimatickým krízam a opatrenia, ktoré by mohol robiť každý z nás už na najnižšej úrovni.

4.0

AKTIVITY

4.1 Bitka o pomaranč

Ako dosiahnuť, aby vyhrali obe strany?

Téma:	Vzdelávanie o ľudských právach
Úroveň zložitosti:	jednoduchá
Aktivita:	súťaž skupín a diskusia
Trvanie:	20 minút
Veľkosť skupiny:	4 – 24 žiakov a žiačok
Zameranie aktivity:	Skupiny súťažia o získanie pomaranča a diskutujú tak, aby vyriešili vzniknutý konflikt.
Ciele aktivity:	Diskutovať o potrebe komunikácie v konfliktných situáciách, zamyslieť sa nad stratégiami riešenia konfliktu záujmov, reflektovať silu skupiny rovesníkov, spontánne vedenie a vernosť.
Príprava:	žiadna
Materiály:	jeden alebo dva pomaranče

Inštrukcie

1. Oznámete študentom a študentkám, že si zahráte „hru o pomaranč“ a rozdelíte ich do dvoch skupín. Skupinu A požiadať, aby vyšla von a počkala na vás. Skupine B povedzte, že ich cieľom je získať pomaranč, pretože jeho dužinu potrebujú na výrobu pomarančovej šťavy.
2. Vyjdite von a skupine A povedzte, že ich cieľom je získať pomaranč, pretože jeho kôru potrebujú na výrobu pomarančovej torty.
3. Zhromaždite všetkých a požiadať ich, aby si posadali oproti sebe do dvoch radov. Skupina A bude teda sedieť oproti skupine B.
4. Povedzte obom skupinám, že majú tri minúty na to, aby získali, čo potrebujú. Upozornite ich, že pri tom nesmú používať násilie. Umiestnite pomaranč do stredu medzi obe skupiny a začnite aktivitu slovom „Štart!“. Zvyčajne sa niekto načiahne a „uchmatne“ pomaranč, takže ho má jedna skupina. Niekedy sa skupiny snažia rokovať a rozdeliť pomaranč na polovicu. Inokedy k žiadnemu vyjednávaniu nedôjde. V niektorých prípadoch skupiny po chvíli zistia, že potrebujú rôzne časti ovocia a niekto ho ošúpe a rozdelí. Do diskusie medzi žiakmi a žiačkami počas aktivity žiadnym spôsobom nezasahujte.
5. Po uplynutí troch minút ukončíte aktivitu zvolaním „Stop!“ alebo „Čas vypršal!“.

Zhrnutie a hodnotenie

Diskutujte o aktivite a pýtajte sa napríklad tieto otázky:

- Podarilo sa vašej skupine pred uplynutím vyhradeného času získať to, čo ste chceli?
- Čo bolo cieľom vašej skupiny?
- Ako dopadol konflikt pre pomaranč?
- Akým spôsobom sa vám podarilo dospieť k výsledku?
- Prečo je dôležité, aby ľudia pri riešení problémov dokázali komunikovať?
- Mali by mať všetci rovnaké právo na dostupnosť k zdrojom a na napĺňanie svojich potrieb?
- Myslíte si, že ľudia medzi sebou počas konfliktov komunikujú? Prečo áno alebo prečo nie?
- Snažia sa ľudia počas konfliktov získať tú istú vec?
- Zažili ste už niekedy podobnú situáciu? Aký bol jej výsledok?
- Akú rolu hrala skupina, do ktorej si patril/patrilá?
- Bol tam niekto, kto preberal rolu vodcu / lídra?
- Bolo tvojou úlohou len sledovať svoju skupinu, alebo si mal/a priestor vyjadriť svoj názor?

Nápady na akciu

Pri väčšom počte učiacich sa vytvorte namiesto dvoch skupín štyri a nechajte prebiehať dve „bitky o pomaranč“ naraz. Žiakov a žiačky teda rozdeľte do dvoch skupín A a dvoch skupín B a dajte im rovnaké pokyny. Medzi každú dvojicu skupín umiestnite pomaranč a aktivitu začnite a ukončíte signálom spoločným pre všetky skupiny. Počas následnej záverečnej reflexie sa môžete venovať rozdielnym prístupom pri vyjednávaní a odlišným výsledkom konfliktov.

Tipy pre facilitátora

- Po uplynutí troch minút vezmite pomaranč (alebo jeho zvyšok) z dosahu detí, aby počas záverečnej reflexie aktivity zbytočne nepútal pozornosť.
- Do prebiehajúceho konfliktu zasiahnite iba vtedy, ak by došlo k eskalácii konfliktu či k prejavom násillia.